

Skripta 2

(recenzija)

Junija 1998 je pri Centru za slovenščino kot drugi/tuji jezik izšel zbornik z naslovom Skripta 2, namenjen predvsem učiteljem slovenščine kot drugega ali tujega jezika. Letošnji zbornik je drugi te vrste in je zbirka prispevkov, ki so bili v govorjeni obliki že predstavljeni na seminarju za učitelje slovenščine kot drugega ali tujega jezika (večina junija 1997; nekateri tudi v okviru delavnic, ki jih Center kot obliko stalnega izobraževanja namenja svojim lektorjem), na katerem se učitelji strokovno izpopolnjujejo predvsem na področju didaktike poučevanja slovenščine kot drugega oziroma tujega jezika. Urednica zbornika je Marja Bešter, ki je tudi avtorica enega od prispevkov. V zborniku je objavljenih pet prispevkov.

Irena Novak Popov piše o svojih izkušnjah pri poučevanju slovenske književnosti na lektoratu in jutranjem tečaju SSJLK. Ker je prispevek bogaten s precej nasveti, kako npr. pristopiti h kakšnemu tipološkemu ali literarnoteoretičnemu problemu, navaja konkretne primere, kako in ob katerih besedilih npr. obravnavati satiro ali ljubezensko tematiko v slovenski književnosti, dodanih pa je tudi precej uporabnih seznamov (npr. dobitnikov pomembnejših nagrad za dosežke na literarnem področju v zadnjih letih; naslovov antologij različnih vrst), bo koristen in zanimiv tudi za tiste učitelje, ki poučujejo slovenščino kot materinščino. V zadnjem delu prispevka je avtorica, kot pravi sama, napaberkovala nekaj idej, kaj v lektoratu početi s konkretnim besedilom.

Erika Kržišnik piše o učenju frazeologije pri pouku slovenščine kot tujega jezika. Nesistematično učimo in se učimo frazeologije v sklopu učenja (prepoznavanja in rabe) različnih prvin besedila, pri sistematičnem učenju pa je učenje frazeologije končni cilj. Sistematično učenje je lahko sistemsko ali besedilno, pri čemer, kot se zaveda avtorica sama, poimenovanji nista najbolj ustrezni, saj prvo navidez sobesedilo popolnoma izključuje, kar pa se v resnici ne bi smelo zgoditi. Sistemsko se npr. učimo frazeme, ki vsebujejo isto sestavino. Učenje se usmerja na opazovanje pomenske udeležnosti sestavin v celovitem pomenu frazema. Didaktična izpeljava takega modela je možna ob uporabi slovarskih gesel z obsežnim frazeološkim gnezdom (npr. besede (slovarska gesla), ki poimenujejo dele telesa). Besedilno učenje frazeologije naj bi potekalo predvsem ob kratkih, predvsem posebej za tako učenje prirejenih besedilih, po možnosti takih, kjer bi bilo celotno sobesedilo podrejeno enemu frazemu. Na koncu članka je gradivo, ki naj bi delno ilustriralo besedilo prispevka, delno pa že predstavlja material (različni tipi nalog), primeren za poučevanje frazeologije pri pouku slovenščine kot tujega ali drugega jezika.

Marja Bešter obravnava temo preverjanje razumevanja zapisanega neumetnostnega besedila pri pouku slovenščine kot drugega ali tujega jezika. V uvodu postavi tezo, da obstoječi učbeniki za učenje slovenščine kot drugega ali tujega jezika ne vsebujejo veliko vaj, ki bi preverjale razumevanje zapisanega besedila, v nadaljevanju pa prav z vajami iz nekaterih tovrstnih učbenikov ilustrira možnosti, ki jih tako preverjanje daje. V uvodu zapiše, kakšna naj bi bila besedila, ki naj bi se obravnavala pri pouku slovenščine kot tujega jezika, ter kaj naj bi se pri njihovem izboru upoštevalo. Učitelj mora predvideti ustrezne dejavnosti pred, med in po branju besedil. Med dejavnosti po branju sodi tudi preverjanje razumevanja. Pri pomenski razčlenitvi besedila učitelj preverja razumevanje bistvenih ali podrobnejših podatkov z različnimi tipi nalog: izločevalnim, izbirnim, povezovalnim, urejevalnim, dopolnjevalnim, primerjalnim, popravljalnim, lahko pa od učencev zahteva tudi samostojno tvorjenje. Pri pragmatični razčlenitvi se preverja razumevanje

okoliščin nastanka besedila, ki so vplivale na izbiro določenih jezikovnih prvin. Kot možne tipe nalog za preverjanje tovrstnega razumevanja predlaga in s konkretnim gradivom tudi ponazarja: izločevalni tip, izbirni, povezovalni tip, dopolnjevalni tip in lastno tvorjenje. Pri vrednotenjski razčlenitvi učitelj preverja učenčevo razmerje do besedila. Za tovrstno razčlenitev je najbolj primeren pogovor s komentarjem.

V četrtem prispevku se Ina Ferbežar sprašuje, kako testirati jezikovno zmožnost, že v samem naslovu prispevka, še bolj pa seveda v besedilu samem pa na vprašanje tudi odgovarja: komunikativno. Odgovor naj bi izhajal iz dejstva, da se tujega jezika učimo komunikativno, da tak pristop priporočata didaktika in metodika, da se v učenje jezika vključuje vse več avtentičnih dejavnosti, ki v bistvu simulirajo resnično jezikovno rabo, in da naj bi bilo zato tudi testiranje jezikovnega znanja in zmožnosti tako. Natančno opredeli, kaj je test in predstavi različne vrste jezikovnih testov ter njihove namene. V drugem delu svojega prispevka pa avtorica ponuja nekaj konkretnih napotkov, kako pripraviti primeren test in kaj vse je treba ob tem upoštevati. Ob primeru avtentičnega besedila navaja in komentira različne tipe testnih nalog, ki so možne ob tem besedilu. Pomembno in posebej pohvalno je, da navaja tako primere dobrih in malo manj dobrih nalog ter še posebej opozarja na pasti in napake, ki se pri sestavljanju nalog lahko pojavijo. Tistemu delu prispevka, v katerem se ukvarja s testiranjem razumevanja zapisanih besedil, je primerno dopolnilo tudi zgoraj omenjeni prispevek, še posebej, če se zavedamo, da bi naj se tipi testnih nalog ne razlikovali od tipov nalog, ki jih sicer uporabljamo pri jezikovnem pouku, predvsem kadar gre za testiranje, ki je v sklopu takšnega pouka.

Zadnji prispevek je Dialog pri pouku slovenščine kot drugega/tujega jezika avtorice Darje Skubic. V svojem članku povzema in pojasnjuje teorijo govornega diskurza po avtorjih J. Sinclairju in M. Coulthardu. Ker je teorija obsežna, zanimiva in uporabna, v našem prostoru pa niti ne dovolj izrabljena, čeprav ne nepoznana (med citirano literaturo zato pogrešamo vsaj opozorilo na prispevke Simone Kranjc s tega področja), je razumljivo, da je tudi njen povzetek precej obsežen. Analizi konkretne učne ure je v članku namenjeno zelo malo prostora, premalo je tudi opozoril v zvezi z možnostmi siceršnje aplikacije te teorije, če ne že neposredne uporabnosti pri spremljanju in refleksiji pouka slovenščine kot drugega ali tujega.

Avtorice se pouka slovenščine kot drugega oziroma tujega jezika lotevajo z različnih vidikov: obravnavajo različne vsebine tega pouka (književnost in frazeologijo), se ukvarjajo z jezikovnimi dejavnostmi (branjem in z njim povezanim razumevanjem zapisanih besedil), testiranjem jezikovnega znanja in zmožnosti ter podajajo pogled na njegov pedagoški diskurz. V primerjavi z lanskim zbornikom, za katerega so svoja besedila prispevale Leopoldina Plut Pregelj, Sonja Pečjak, Katja Podbevšek in Boža Krakar Vogel, je letošnji precej bližji svojemu naslovniku in ponuja več konkretnih, uporabnih idej za delo v razredu, hkrati pa v svojih teoretičnih izhodiščih večinoma izhaja iz teorije in prakse učenja in poučevanja tujih jezikov in ne ponuja samo aplikacij spoznanj drugih ved na to področje. To ni naključje, saj vse avtorice, ki so sodelovale v Skriptih 2, poučujejo ali so poučevale slovenščino kot drugi ali tuji jezik in v svojih prispevkih to delo tudi reflektirajo.

Prepoznavna in privlačna je zunanja podoba obeh zbornikov (Skripta 1 in 2), ki ju hkrati povezuje še z enim priložnikom istega izdajatelja, zbirko metodičnih dejavnosti za pouk slovenščine kot drugega/tujega jezika Povej naprej. Morda bi lahko rekli, da se tako v Centru oblikuje zbirka, namenjena v pomoč učiteljem slovenščine kot drugega/tujega jezika, v katero pa bi poleg v prihodnosti tradicionalnih Skript najbrž sodil še kakšen drugovrsten naraščaj.

Ne glede na to, kako cilj jezikovnega pouka imenujemo (v zborniku naletimo na različna poimenovanja, ki so posledica različnih teorij v ozadju), je ta jasen in prepoznaven: razvoj in pridobitev vseh tistih znanj, sposobnosti in spretnosti, ki so potrebne, da se človek v določenem jeziku lahko sporazumeva, da razume in tvori poljubno število besedil v najrazličnejših govornih položajih in za najrazličnejše namene. Kot pomoč pri doseganju tega kompleksnega cilja je tovrstni zbornik dobrodošel pripomoček vsakemu učitelju slovenščine kot drugega ali tujega jezika.

Nataša Pirih

Filozofska fakulteta v Ljubljani